

Y RHWYDWAITH YMCHWIL
IECHYD MEWN YSGOLION

SCHOOL HEALTH
RESEARCH NETWORK

Polisiau ysmegu ysgolion, a defnydd myfyrwyr o faco, e-sigaréts a chanabis

Brîff Ymchwil Iechyd a Lles Ysgolion, Tachwedd 2016

Mae ysgolion wedi chwarae rôl bwysig mewn atal pobl ifanc rhag dechrau ysmegu ac mae cyfraddau ysmegu ymhlith pobl ifanc wedi gostwng yn sylweddol yn ystod y 30 mlynedd diwethaf. Mae gweithgarwch atal ysmegu mewn ysgolion, fodd bynnag, wedi cyd-fynd â pholisiau cenedlaethol eang i 'ddadnormaleiddio' ysmegu, fel deddfwriaeth difwg. A yw'r newidiadau hyn mewn cymdeithas ehangach wedi gwneud polisiau ysmegu ysgolion yn ddiangen?

Yr hyn rydym ni eisoes yn ei wybod...

Caiff polisiau ysgrifenedig sy'n targedu'r amgylchedd cymdeithasol eu defnyddio'n gyffredin gan ysgolion i sefydlu eu hethos a'u disgwyliadau ynghylch y defnydd o faco.

Fe wnaeth ymchwil gynnar yng Nghymru ganfod bod polisiau ysmegu ysgolion yn gysylltiedig â thebygolrwydd is o ysmegu dyddiol neu wythnosol ymhlith myfyrwyr, ond mae astudiaethau mwy diweddar yn dangos efallai bod y cysylltiad hwn wedi gwanhau dros amser.

Mae ysmegu'n aml yn digwydd gyda'r defnydd o sylweddau eraill, fel canabis neu e-sigaréts, ond nid yw'r ddeddfwriaeth sy'n mynd i'r afael â'r sylweddau hyn wedi bod mor gyson â'r ddeddfwriaeth sy'n mynd i'r afael â'r defnydd o faco.

Yr hyn a wnaethom...

- Defnyddiom ddata o Arolwg Ymddygiad Iechyd Plant Oedran Ysgol yng Nghymru 2013/14, a'r holiadur amgylchedd ysgol a oedd yn cyd-fynd ag ef.
- Fe wnaeth myfyrwyr ym mlynedd 7 i 11 ateb cwestiynau ar eu defnydd o sigaréts, e-sigaréts a chanabis.
- Darparodd ysgolion wybodaeth am eu polisiau ysmegu. Dosbarthwyd cryfder eu polisi yn ôl **gwan** (dim polisi ysgrifenedig), **cymedrol** (polisi ysgrifenedig ar waith, ond nid oedd yn berthnasol i bawb ym mhob lleoliad), neu **gryf** (polisi ysgrifenedig ar waith, ac roedd yn berthnasol i bawb ym mhob lleoliad).
- Nododd yr ysgolion hefyd pa grwpiau blwyddyn oedd yn derbyn addysg am faco, cyffuriau ac alcohol, ac a oeddent yn cynnig mentrau stopio ysmegu.
- Fe wnaethom ymchwilio a oedd cryfder polisiau ysmegu ysgolion yn gysylltiedig â defnydd myfyrwyr o faco, e-sigaréts a chanabis.
- Fe wnaeth cyfanswm o 7,376 o fyfyrwyr o 67 o ysgolion gymryd rhan.

Yn gryno

- Roedd cryfder polisiau ysmegu ysgolion yn amrywio, ac roedd gan 39% ohonynt bolisi cryf, ac 17% ohonynt yn ddim polisi o gwbl.
- Nid oedd cael polisi ysmegu cymedrol neu gryf yn gysylltiedig â defnydd myfyrwyr o faco.
- Roedd polisiau ysmegu cryfach yn gysylltiedig â lefelau is o ddefnydd diweddar o ganabis.
- Roedd addysg fwy cynhwysfawr am ddefnyddio sylweddau yn gysylltiedig â chynnydd mewn defnydd o ganabis ym Mlwyddyn 11.

@SHRNWales

SHRN@cardiff.ac.uk

SHRN.org.uk

Yr hyn a ganfuom...

Amgylchedd yr ysgol

- Roedd gan **39%** o'r ysgolion bolisi ysmegu cryf, roedd gan **44%** ohonynt bolisi cymedrol, ac roedd gan **17%** ohonynt bolisi gwan.
- Roedd **55%** o'r ysgolion yn darparu mentrau stopio ysmegu ac roedd **65%** ohonynt yn cyflwyno addysg am y defnydd o alcohol, baco a chyffuriau i bob grŵp blwyddyn.

Ymddygiadau myfyrwyr

- Dywedodd **5%** o'r myfyrwyr eu bod nhw'n ysmegu, roedd **11.5%** ohonynt wedi defnyddio e-sigarét, ac roedd **3%** ohonynt wedi defnyddio canabis yn ystod y mis diwethaf.
- Roedd yr holl ymddygiadau hyn yn fwy cyffredin ymhlith myfyrwyr Blwyddyn 11: roedd 11% ohonynt yn ysmegu, 20% ohonynt wedi defnyddio e-sigarét a 7% ohonynt wedi defnyddio canabis yn ddiweddar.
- Roedd y defnydd o ganabis ymhlith myfyrwyr Blwyddyn 11 yn uchel iawn mewn ysgolion penodol.

Polisiau ysmegu a'r defnydd o sylweddau

- Nid oedd unrhyw gysylltiad rhwng cryfder polisiau

ysmegu ysgolion a chyfran y myfyrwyr a oedd yn ysmegu, neu wedi defnyddio e-sigarét.

- Roedd myfyrwyr ym mhob grŵp blwyddyn yn llai tebygol o fod wedi defnyddio canabis yn ystod y mis diwethaf os oedd gan eu hysgol bolisi cryfder cymedrol.
- Roedd y defnydd o ganabis hefyd yn llai cyffredin ymhlith myfyrwyr Blwyddyn 11, os oedd gan yr ysgolion bolisiau ysmegu cymedrol neu gryf.

Stopio ysmegu, addysg a'r defnydd o sylweddau

- Nid oedd darparu mentrau stopio ysmegu yn gysylltiedig â'r defnydd o faco, e-sigaréts na chanabis.
- Roedd darparu addysg am faco, alcohol a chyffuriau ar draws nifer fwy o flynyddoedd ysgol yn gysylltiedig â thebygolrwydd *cynyddol* o ddefnyddio canabis.

Materion i'w hystyried

Roedd yr astudiaeth hon yn cynnwys nifer fawr o bobl ifanc sy'n gynrychiadol o blant yng Nghymru yn ei chyfanwaith.

Fe wnaeth myfyrwyr adrodd eu defnydd eu hunain o sylweddau, ond nid ydym yn gwybod a oedd eu hatebion yn gywir.

Ni fesurwyd gorfodiad ysgolion o bolisiau ysmegu.

Gallai'r berthynas rhwng addysg ar y defnydd o ganabis ac addysg fwy cynhwysfawr ar y defnydd o sylweddau adlewyrchu 'gwrthachosiaeth', lle mae ysgolion sy'n cydnabod problem â defnydd myfyrwyr o ganabis yn cynyddu addysg mewn ymateb i hyn.

Ariannwyd Arolwg Ymddygiad Iechyd Plant Oedran Ysgol yng Nghymru gan Lywodraeth Cymru.

Beth mae hyn yn ei olygu i'm hysgol i?

- **Mae cymdeithas ehangach, yn gynyddol, yn ystyried peidio â ysmegu fel y norm, yn enwedig mewn lleoedd lle mae plant yn bresennol. Felly, efallai bod polisiau ysgol sy'n gwahardd ysmegu ar diroedd ysgol, neu'n agos atynt, yn gwneud llai o wahaniaeth ar ganfyddiadau pobl ifanc i ysmegu fel y norm, nag yr oeddent yn arfer eu gwneud.**
- **Er gwaethaf y gostyngiad ymddangosiadol mewn effaith polisiau ysmegu ysgolion ar y defnydd o faco, dylai ysgolion barhau i weithredu'r polisiau hyn yn sgil eu heffeithiau posibl ar sylweddau eraill, fel canabis.**

Darllenwch y papur ymchwil yn llawn. Gallwch ei lawrlwytho'n rhad ac am ddim yma:

<http://eurpub.oxfordjournals.org/content/early/2016/07/15/eurpub.ckw093>

Hallingberg B et al (2016) Do stronger school smoking policies make a difference? Analysis of the health behaviour in school-aged children survey. European Journal of Public Health doi: 10.1093/eurpub/ckw093